

Sygn. akt **XXVIII C 22557/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **3 lipca 2023 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **5 czerwca 2023 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **Rzecznika Finansowego działającego na rzecz A. K. i E. K.**

przeciwko (...) **S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu numer (...) z dnia 5 sierpnia 2008 roku jest nieważna,

2. zasądza od pozwanego:

a. na rzecz **A. K.** kwoty **289.419,34 zł (dwieście osiemdziesiąt dziewięć tysięcy czterysta dziewiętnaście złotych 34/100)** i **3.392.037,17 JPY (trzy miliony trzysta dziewięćdziesiąt dwa tysiące trzydzieści siedem jenów 17/100)**

b. na rzecz **E. K.** kwoty **278.412,88 zł (dwieście siedemdziesiąt osiem tysięcy czterysta dwanaście złotych 88/100)** i **285.912,62 JPY (dwieście osiemdziesiąt pięć tysięcy dziewięćset dwanaście jenów 62/100)**,

- z tym że spełnienie tych świadczeń powinno nastąpić za jednoczesnym zaofirowaniem przez **A. K. i E. K.** pozwanemu kwoty **728.311 zł (siedemset dwadzieścia osiem tysięcy trzysta jedna złote)** albo zabezpieczeniem roszczenia pozwanego o zapłatę tej kwoty,

4. oddala powództwo w pozostałej części,

5. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz **Rzecznika Finansowego** kwotę **10.800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych)**,

6. nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę **1.000 zł (tysiąc złotych)** tytułem brakującej opłaty od pozwu.

Sygn. akt **XXVIII C 22557/22**

UZASADNIENIE

Powód w ostatecznie sformułowanym żądaniu (k. 239,275-277) wniósł o:

- ustalenie nieważności umowy kredytu zawartej z pozwanym,

- zasądzenie od pozwanego kwot 289.419,34 zł i 3.392.037,17 JPY na rzecz A. K. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie,

- zasądzenie od pozwanego kwot 278.412,88 zł i 285.912,62 JPY na rzecz E. K. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5.08.2008 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której (...) S.A. w W. (poprzednik prawny pozwanego) udzielił A. K. i E. K. kredytu w kwocie 728.311 zł na okres 360 miesięcy w celu zrefinansowania kredytu mieszkaniowego i budowy systemem gospodarczym. Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę stawki LIBOR JPY 3M i stałej marży banku.

Kredyt był indeksowany kursem JPY (§ 2 ust. 1), a umowa przewidywała, że uruchomienie kredytu następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu w dniu wypłaty na walutę wskazaną w umowie kredytu zgodnie z kursem kupna dewiz obowiązującym w banku w dniu uruchomienia (§ 3 ust. 8). W umowie wskazano, że metodę i terminy ustalania kursu wymiany walut (na podstawie którego wyliczane są raty spłaty i bieżące saldo zadłużenia) oraz warunki aktualizacji harmonogramu spłat określa regulamin (§ 4 ust. 4).

Natomiast obowiązujący w dacie zawarcia umowy Regulamin kredytowania hipotecznego przewidywał, że uruchomienie kredytu (lub jego transzy) denominowanego do waluty obcej następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu uruchomionej kwoty w dniu wypłaty na walutę wskazaną w umowie kredytu wg kupna danej waluty ustalonego przez bank w aktualnej tabeli kursów (§ 11 ust. 7), w przypadku kredytu denominowanego kursem waluty obcej harmonogram spłat kredytu jest wyrażony w walucie kredytu, a kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów z dnia spłaty (§ 12 ust. 7), przy czym „tabela kursów” była to tabela kursów kupna/sprzedaży walut w (...)S.A. obowiązująca o godz. 9.30 w dniu, w którym następuje operacja (§ 2 lit. o).

Dowód: umowa – k. 54-61, regulamin – k. 27-32.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez A. K. i E. K. zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 728.311 zł, w walucie JPY. We wniosku wskazano, że A. K. i E. K. są małżonkami i posiadają wspólność majątkową, A. K. działalność gospodarczą, posiada wykształcenie wyższe i jest lekarzem, E. K. nie prowadzi działalności gospodarczej, posiada wykształcenie wyższe i jest pielęgniarką.

Ponadto A. K. i E. K. podpisali oświadczenie wskazujące, że kredytobiorca zapoznał się z pojęciem ryzyka walutowego i zapoznał się z modelowymi symulacjami wariantów spłat kredytu dla różnych poziomów kursów walut, które przewidywały m.in. wzrost kursu CHF/PLN wobec bieżącego o kilkadziesiąt groszy oraz wykres obrazujący kurs CHF/PLN, z którego wynikało, że w ciągu poprzednich miesięcy obniżył się o kilkadziesiąt groszy. Dokument ten zawierał także informację wskazującą, że miesięczne raty kredytu będą powiększone o spread (różnicę pomiędzy kupnem i sprzedażą walut), który mógł ulec odchyleniu do 5% od rynkowego kursu wymiany walut. Kredytobiorca oświadczył, że przedstawiono mu ofertę kredytu hipotecznego w polskich złotych, lecz wybrał kredyt indeksowany do waluty obcej, będąc świadomy, że wiąże się z nim ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno rata kredytu jak i wysokość zadłużenia podlegają ciągłym wahaniom.

Dowód: wniosek – k. 49-53, oświadczenie – k. 33-34, decyzja – k. 213-214.

W dniu 24.08.2009 r. strony umowy kredytu zawarły aneks do tej umowy, pozwalający na spłatę rat kredytu bezpośrednio w JPY.

Dowód: aneks – k. 38-41.

Kredyt został uruchomiony w okresie od dnia 13.08.2008 r. do dnia 30.12.2008 r. kwotą 728.311 zł. Bank pobrał tytułem rat kredytu kwoty:

- 556.825,76 zł i 571.825,25 JPY w okresie od dnia 8.09.2008 r. do dnia 7.10.2018 r.,

- 11.006,46 zł i 3.106.124,55 JPY w okresie od dnia 7.11.2018 r. do dnia 7.12.2021 r.

Dowód: zaświadczenie – k. 44-46, 295-299.

Od dnia 1.04.1997 r. pod adresem W., ul. (...) jest zarejestrowana działalność gospodarcza A. K. – gabinet lekarski.

Dowód: CEIDG – k. 229.

Wyrokiem z dnia 9.10.2018 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie rozwiązał przez rozwód związek małżeński zawarty w dniu 7.08.1997 r. pomiędzy A. K. i E. K.. Wyrok jest prawomocny z dniem 31.10.2018 r.

Dowód: wyrok – k. 293.

W czasie trwania związku małżeńskiego kredytobiorcy spłacali należności wynikające z umowy kredytu z majątku wspólnego, a po rozwiązaniu związku małżeńskiego nie zawarli umowy o podział majątku wspólnego w zakresie roszczenia o zwrot tej należności od pozwanego, a wszystkie należności wynikające z umowy kredytu były spłacane wyłącznie przez A. K..

Okoliczność bezsporna.

A. K. i E. K. zaciągnęli kredyt w celu uzyskania środków na budowę domu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie swoich potrzeb mieszkaniowych. Nieruchomość ta nie była wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. A. K. nie prowadził nigdy działalności gospodarczej w domu i nigdy nie przyjmował w nim pacjentów, a usługi medyczne świadczył w przychodniach i gabinetach lekarskich. Wcześniej kredytobiorcy mieli inny kredyt powiązany z walutą CHF. A. K. i E. K. nie negocjowali postanowień umowy kredytu dotyczących powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie powiedział kredytobiorcom, w jaki sposób jest tworzona tabela kursowa banku, jak jest ustalana wysokość spreadu obciążającego kredytobiorców. A. K. i E. K. znają, rozumieją i akceptują skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadzają się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: zeznania A. K. i E. K. – k. 340-342.

W dniu 24.08.2022 r. A. K. i E. K. zostało doręczone pismo, w którym pozwany oświadczył, że korzysta z prawa zatrzymania do czasu zafiarowania przez kredytobiorców świadczenia wzajemnego banku w kwocie 728.311 zł tytułem wypłaconego i wykorzystanego kapitału kredytu albo zabezpieczenia roszczenia o jego zwrot.

Dowód: oświadczenie wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru - k. 446-453.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania A. K. i E. K., które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Zeznania Ł. L. były nieprzydatne dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ świadek nie znał żadnych okoliczności zawarcia umowy.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Status konsumenta i przedsiębiorcy.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.). Oceny tej nie neguje fakt zarejestrowania działalności gospodarczej pod adresem nieruchomości sfinansowanej za środki pochodzące z kredytu, ponieważ rejestracja ta miała charakter wyłącznie ewidencyjny, gdyż w nieruchomości tej nigdy faktycznie nie była prowadzona działalność gospodarcza.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem JPY i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank. Natomiast postanowienia regulaminu z samej swojej istoty nie podlegały negocjacjom.

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 2 ust. 1 umowy) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu JPY/PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczone w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez pozwanego bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w JPY, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób. Należy tutaj mieć na uwadze, że informacja o ryzyku walutowym przedstawiona kredytobiorcom dotyczyła waluty CHF, a zatem innej niż waluta, do której był indeksowany kredyt (JPY)

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może istnieć bez postanowienia przewidującego jej indeksację i wskazującego walutę tej indeksacji. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego. W rezultacie umowa kredytu po wyłączeniu z niej klauzuli ryzyka kursowego nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG), a zatem jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 3 ust. 8 umowy oraz § 11 ust. 7 i § 12 ust. 7 regulaminu) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwanego bank ustala kurs JPY dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w

oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. Z podpisane go przez kredytobiorcę oświadczenia wynika wyłącznie, że bankowe kursy walut nie mogły ulegać większym odchyleniom niż 5% od wartości rynkowej, jednak nie wyjaśniono, w jaki sposób ten kurs rynkowy jest ustalany, a przede wszystkim oświadczenie to zostało podpisane tylko przez kredytobiorcę, a nie przez osobę umocowaną do reprezentacji banku, a zatem powyższe ograniczenie nie było dla banku wiążące. Jednocześnie kredytobiorca w żaden sposób nie mógł się sprzeciwić wysokości kursu narzuconego przez bank i był zmuszony stosować się do niego, gdyż nie miał możliwości spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.¹ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR JPY).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.² Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,³ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mogłyby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁴, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia.

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu⁵ (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo

bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro kredyt udzielono w walucie polskiej, zaś JPY stanowił jedynie walutę indeksacji. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).⁶

Interes prawny.

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ umowa kredytu jest nieważna, a kredytobiorca posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.⁷

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.⁸ Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Kredytobiorcy uiszcili wobec pozwanego łącznie kwoty 567.832,22 zł i 3.392.037,17 JPY tytułem spłaty rat kredytu w okresie objętym żądaniem pozwu, a zatem należność w tej wysokości należało zasądzić na rzecz kredytobiorców od pozwanego.

Sposób zasądzenia świadczenia.

Kredytobiorcy do czasu rozvodu spełniali świadczenia wynikające z umowy kredytu wobec banku z środków pochodzących z małżeńskiego majątku wspólnego, a zatem wierzytelność o zwrot tych świadczeń weszła w skład tego majątku (art. 31 k.r.o.), natomiast w związku z późniejszym rozводом, ich udziały w majątku wspólnym są równe (art. 43 § 1 k.r.o.), a jednocześnie nie został przeprowadzony podział majątku wspólnego co do powyższej wierzytelności, a zatem dochodzone pozwem świadczenie należało zasądzić na rzecz każdego z kredytobiorców po połowie. Bank pobrał tytułem rat kredytu kwoty 556.825,76 zł i 571.825,25 JPY w okresie od dnia 8.09.2008 r. do dnia 7.10.2018 r., a zatem na rzecz każdego z kredytobiorców należało zasądzić po połowie tych kwot, czyli po 278.412,88 zł i 285.912,62 JPY.

Po rozwodzie kredytobiorców, w okresie od dnia 7.11.2018 r. do dnia 7.12.2021 r., raty kredytu były spłacane wyłącznie przez A. K., a zatem równowartość wszystkich rat kredytu w kwotach 11.006,46 zł i 3.106.124,55 JPY należało zasądzić tylko na jego rzecz. Tym samym na rzecz A. K. zasądzono łącznie kwoty 289.419,34 zł i 3.392.037,17 JPY.

Zatrzymanie.

Zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego okazał się zasadny.

Podniesienie tego zarzutu co do zasady było możliwe w oparciu o art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c., ponieważ umowa kredytu jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c.⁹, gdyż istota tej umowy sprowadza się do oddania przez

bank środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy w zamian za świadczenie wzajemne w postaci zapłaty odsetek. Oba te świadczenia są zatem ekwiwalentne.

Zarzut zatrzymania został oparty na materialnoprawnym oświadczeniu o skorzystaniu z prawa zatrzymania, które zostało złożone przez pełnomocnika pozwanego posiadającego umocowanie do składania stosownych oświadczeń materialnoprawnych. Oświadczenie to dotarło do wiadomości kredytobiorcy (art. 61 § 1 k.c.). Oświadczenie o skorzystaniu z prawa potrącenia nie wymaga zachowania szczególnej formy. Oświadczenie to było stanowcze i jednoznaczne oraz obejmowało roszczenie pozwanego wobec strony powodowej o zwrot równowartości kwoty kapitału kredytu udostępnionego kredytobiorcy. Fakt, że pozwanemu na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. przysługuje to roszczenie nie budził wątpliwości i wynikał z przeprowadzonych dowodów, w tym w szczególności z umowy kredytu i zaświadczeń banku wskazujących na udostępnienie kapitału kredytu kredytobiorcy. Oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania nie było złożone z zastrzeżeniem warunku w rozumieniu art. 89 k.c. (czym innym jest natomiast ewentualny zarzut potrącenia). Przepisy art. 496 k.c. i art. 497 k.c. nie wymagają, aby roszczenie objęte prawem zatrzymania było wymagalne (inaczej niż w przypadku potrącenia – art. 498 § 1 k.c.), co jest logiczne, skoro zatrzymanie nie służy dochodzeniu ani realizacji roszczenia. Ponadto roszczenie pozwanego banku o zwrot równowartości kapitału kredytu nie było przedawnione w chwili składania oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania, ponieważ od chwili doręczenia pozwanemu pierwszego pisma, w którym strona powodowa powołała się na zawarte w umowie niedozwolone postanowienia umowne i wynikającą stąd nieważność umowy kredytu, nie upłynęły jeszcze 3 lata (art. 118 k.c.). Sąd nie dopatrył się także przyczyn uzasadniających uznanie skorzystania z prawa zatrzymania za nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), w tym w szczególności z tej przyczyny, że pozwany mógłby złożyć dalej idące oświadczenie o potrąceniu – sam fakt, że pozwany mógłby złożyć oświadczenie o potrąceniu (po uprzednim wezwaniu kredytobiorcy do zapłaty) nie stanowi wystarczającego argumentu pozwalającego na uznanie oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania za nadużycie prawa podmiotowego.

Podsumowując, oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania okazało się skuteczne, podobnie jak oparty na nim zarzut zatrzymania. Zarzut ten nie był spóźniony, skoro żaden przepis proceduralny nie określa terminu na jego zgłoszenie (jak np. art. 203¹ § 2 k.p.c. co do zarzutu potrącenia). Złożenie zarzutu zatrzymania w sposób ewentualny jest dopuszczalne, podobnie jak zgłoszenie ewentualnego zarzutu potrącenia.

Skuteczne podniesienie przez pozwanego zarzutu zatrzymania skutkowało zawarciem w wyroku zastrzeżenia, że spełnienie świadczenia przez pozwanego powinno nastąpić za jednoczesnym zaoferowaniem przez stronę powodową pozwanemu kwoty stanowiącej równowartość kapitału kredytu albo zabezpieczeniem roszczenia pozwanego o zapłatę tej kwoty.

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹⁰, a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2020 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie kredytobiorców nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Wezwanie to nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pisma procesowego

pełnomocnika powoda z dnia 12.08.2022 r., który zawierał precyzyjnie sformułowane żądanie, a w treści uzasadnienia wyraźnie powołano się na nieważność umowy wynikającą z zawarcia w niej niedozwolonych postanowień umownych. Treść żądania nie pozostawiała zatem jakichkolwiek wątpliwości co do tego, że kredytobiorca nie zgadza się na utrzymanie w mocy niedozwolonych postanowień umownych, jest świadomy wszystkich konsekwencji związanych z nieważnością umowy i akceptuje je. Odpis powyższego pisma procesowego został doręczony pozwanemu w dniu 23.08.2022 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 7.09.2022 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. należne byłyby od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

Natomiast nie było możliwe przyjęcie, że skutek w postaci wezwania pozwanego do zapłaty został wywołany przez pozew w pierwotnej wersji. Mianowicie początkowo powód wystąpił z żądaniem zapłaty, z którego nastąpienie zrezygnował, a w dalszej kolejności sformułował nowe roszczenia o zapłatę o innej treści. Należy tuaj mieć na uwadze, że kwota dochodzona w pozwie była zgłoszona w formule żądania solidarnego, a ostatecznie kwoty tej zażądane na rzecz każdego z kredytobiorców w częściach, które nie były równe. Ponadto w pozwie nie została określona podstawa faktyczna powództwa, tj. okres spłaty kredytu, którego dotyczyło żądanie zapłaty. W końcu zaś pierwotnie żądana kwota była wyrażona w całości w PLN, a ostatecznie powód żądał zapłaty części świadczenia w PLN, a części w JPY. W tej sytuacji nie jest możliwe, która część roszczenia dochodzonego pierwotnie i dochodzonego ostatecznie pozostaje tożsama, skoro różne pozostawały nie tylko wysokości dochodzonych kwot, ale także zakres czasowy spłaty, waluta należności i sposób zasądzenia świadczenia na rzecz każdego z kredytobiorców. Zdaniem Sądu nie jest bowiem możliwe, która część pierwotnie dochodzonej kwoty 278.619,74 PLN solidarnie zawiera się w ostatecznie dochodzonych kwotach 289.419,34 zł i 3.392.037,17 JPY na rzecz A. K. oraz 278.412,88 zł i 285.912,62 JPY na rzecz E. K., skoro pierwotnie dochodzona mniejsza kwota została częściowo rozdzielona na rzecz obojga kredytobiorców i częściowo przeliczona z PLN na JPY.

Skuteczne skorzystanie przez pozwanego z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłączyło opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia, co wykluczyło dochodzenie przez stronę powodową odsetek za okres późniejszy. Należy zauważyć, że „skorzystanie z prawa zatrzymania ma charakter konstytutywny i ze względu na brak regulacji szczególnej nie wywołuje skutku ex tunc, a jedynie skutki na przyszłość. Oznacza to, że podniesienie zarzutu zatrzymania nie anuluje stanu opóźnienia, który powstał przed złożeniem oświadczenia woli o skorzystaniu z tego prawa. Za ten okres (do chwili podniesienia zarzutu zatrzymania) odsetki za opóźnienie są należne.”¹¹

Ponieważ kredytobiorcom zostało doręczone oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania w dniu 22.08.2022 r. jeszcze przed popadnięciem pozwanego w opóźnienie, powództwo zostało oddalone w zakresie obejmującym żądanie odsetkowe.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwotę 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Koszty sądowe.

Opłata od pozwu wynosiła 1.000 zł, powód był zwolniony od jej uiszczenia, dlatego też na podstawie art. 113 u.k.s.c. pozwanego obciążono opłatą od pozwu.

1 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

2 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20(...),

3 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

4 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

5 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

6 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

7 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

8 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

9 por:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2011 r., IV CSK 422/10,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2014 r., IV CSK 440/13,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2017 r., II CSK 281/16,

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., II CSKP 459/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1.02.2023 r., I CSK 6309/22,

10 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...) i (...), C#698/18 i C#699/18,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...) i (...), C#224/19 i C#259/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22

11 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2022 r., II CSKP 34/22.